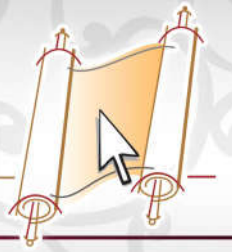

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

שתי הלכות ביום

גליון 31

פרשת ויצא

”וַיִּחַלְמוּ וְהָנָה סֶלֶם מִצֵּב אֶרְצָה וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׂמֹמָה וְהָנָה מִלְאכֵי אֱלֹהִים עֲלֵים וַיִּרְדּוּ בּוֹ, וְהָנָה ה' נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאָרִיץ אֲשֶׁר אָתָּה שֹׁכֵב עָלֶיךָ לָךְ אֶתְנַנֶּה וְלִזְרַעְךָ” (בראשית פרק כה, יב-יד)

שאלות: א. מדוע נבואה זו של מראה הסולם נראתה ליעקב אבינו דוקא בהיותו בדרך, בורח מבית אביו, ולא בהיותו במנוחה בביתו או בישיבת שם ועבר. ב. מדוע על אברהם נאמר לו 'אברהם אביך', ועל יצחק לא נאמר לו כן.

תשובה: כיון שלאחר שקיבל את הברכות מיצחק נאלץ יעקב לברוח מפחדו של עשיו, ובהיותו לבדו בדרך, בלילה ואפילה, עני ודל וחושש מחיות רעות, יתכן שיתחרט על מעשיו ויחשוש שלא היה ישר הדבר בעיני ה' שנטל את הברכות בדרך זו, לכן התגלה אליו ה' במראה הנבואה להראות לו את הייעודים הטובים שיגיעו לזרעו אחריו, ולהראותו שיתקיימו בו ובזרעו כל הברכות שקיבל מיצחק. והראה לו זאת בדרך של סולם המגיע מהשמים ויורד אל בית המקדש, להורות שיהיו מלאכי ה' עולים משם עם ניחוח הקרבנות שיקריבו שם בני ישראל, ומלאכים יורדים מהשמים להשפיע משם על כל ישראל שפע ברכה והצלחה. ובכך בישר לו שכל הייעודים הטובים שנאמרו לאברהם ויצחק יחולו בו ובזרעו, ולגבי אברהם הוצרך לומר לו 'אביך', כלומר, אף שהיו לאברהם עוד בנים רבים נולא בירך את יצחק ביחוד], יתקיימו בך כל הברכות שנאמרו לאברהם כאילו הוא אביך ואתה בנו היחיד, אך ביצחק לא הוצרך לומר לו לשון זו, כיון שיצחק כבר בירכו בעצמו. (שאלה ב).

”וְהָיָה זֶרַעְךָ כְּעַפְרַת הָאָרֶץ וּפְרִצְתָּ יָמָה וְקָדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכוּ בְךָ כָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאָדָמָה וּבְזַרְעֶךָ” (בראשית פרק כה, יד)

שאלה: לשון 'ופרצת' נאמר בלשון נוכח על יעקב עצמו, והרי לא מצאנו שפרץ לארבע רוחות העולם, ואם הכוונה לזרעו - היה לו לומר 'ופרץ'.

תשובה: כוונת הנבואה היא לומר ליעקב שיהיו לו שנים עשר בנים המחולקים לארבע רוחות העולם, כסדר הדגלים שהיו במדבר, אך הוסיף ואמר לו כי אף שיהיו צאצאים מרובים כעפר הארץ, מכל מקום יתייחסו כולם אליך לעולם, שייקראו כולם בשם 'ישראל', וכאילו אתה עצמך תפרוץ לארבע רוחות השמים (שאלה ג).

”וַיִּנָּבֵא יַעֲקֹב אֶת לֵב לְבָן הָאֲרָמִי עַל בְּלֵי הַגִּיד לֹא כִּי בָרַח הוּא” (בראשית פרק לא, ט)

שאלה: א. מדוע נחשב יעקב כגונב את לב לבן הארמי, וכי היה מוטל עליו לומר לו את כל מעשיו. ב. משמעות הכתוב היא שגניבת הלב היא בכך שלא אמר לו שהוא בורח, אך הרי אם היה אומר לו זאת - לא היה נקרא 'בורח', אלא 'הולך'.

תשובות: א. כוונת הכתוב היא שיעקב לא אמר ללבן את כל הדברים שאמר לנשיו, שרואה הוא את פני לבן שאינם עמו כתמול שלשום, וכן לא אמר לו ששמע את בניו מדברים שלקח מאביהם את כל העושר, וכן שה' ציוה עליו לחזור לביתו, ועל ידי שלא הגיד לו את כל

הדברים הללו בטח בו לב לבן, ולא הבין 'כי בורח הוא', שרצונו לברוח. ב. כאשר אדם רואה דברים מסוימים, אף שלא נאמרו לו דברים מפורשים, הרי ליבו אומר לו את העתיד להיות מכת הסימנים הללו, אך כאן התנהג יעקב עם לבן בחכמה שלא יבחין בשום דבר שונה מהרגיל, עד שאפילו ליבו של לבן לא הרגיש בדבר, ולא הגיד לו ליבו כי יעקב עומד לברוח ממנו. ג. אם היה לבן יודע שמתחילה בא אליו יעקב בבורח מעשיו, היה חושש שיברח גם ממנו, אך כיון שיעקב בבואו לבית לבן לא הגיד לו כי בורח הוא מפני עשיו, לא עלה על דעתו של לבן שיעקב יברח גם ממנו. (שאלה ו).

❧

”וַיבֹּא אֱלֹהִים אֶל לְבָן הָאֲרָמִי בְּחֶלֶם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לּוֹ הַשְׁמֵר לְךָ פֶּן תִּדְבֹּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע” (בראשית פרק לא, כ)

שאלות: א. מדוע הזהיר ה' את לבן שלא ידבר עם יעקב דברים טובים, והרי די בכך שיזהירונו שלא ידבר עמו דברים רעים. ב. איך עבר לבן על ציווי ה' ודיבר עם יעקב דברים קשים [ואף הוסיף ואמר לו בעצמו שהזהירו ה' על כך].

תשובה: כוונת ה' באזהרתו ללבן היא שלא תהיה צורת דיבורו עם יעקב 'מטוב עד רע', כלומר, שלא יפתח בדברים טובים ויסיים בדברים רעים, כיון שהסיום הוא העיקר, ואכן קיים זאת לבן ופתח בדבריו עם יעקב בדברים רעים, אך סיים לדבר עמו בדברים רכים ואהבה מוסתרת. (שאלה ו).

❧

”וַיֹּאמֶר לְבָן לְיַעֲקֹב מַה עָשִׂיתָ וַתִּגְנֹב אֶת לְבָבִי וַתִּנְהַג אֶת בְּנֹתַי בְּשִׁבוּת חָרָב, לָמָּה נִחַפְּתָה לְבָרַח וַתִּגְנֹב אֹתִי וְלֹא הִגַּדְתָּ לִּי וְאַשְׁלַחְךָ בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂרִים בְּתַף וּבְכַנּוּר, וְלֹא נִמְשַׁתְּנִי לְנִשְׁק לְבָנִי וְלִבְנֹתַי עִתָּה הִסְבַּלְתָּ עִשׂוֹ, יֵשׁ לְאֵל יְדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם אֲמַשׁ אֲמַר אֵלַי לְאֹמֶר הַשְׁמֵר לְךָ מִדְּבַר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע, וְעִתָּה הֲלֹךְ הַלְבַּתָּ בִּי נִכְסֶיךָ נִכְסַּתְּהָ לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה גִנַּבְתָּ אֶת אֱלֹהֵי”

(בראשית פרק לא, כו-לא)

שאלות: א. מה כוונת לבן באומרו 'מה עשית', והרי הוא כבר יודע מה שעשה, שברח ממנו. ב. באומרו 'הסכלת עשוי' הרי נתן ליעקב התנצלות, שעשה את הדבר בסכלות, ואינו ראוי לעונש. ג. מדוע סיפר לבן ליעקב שה' הזהירונו שלא לעשות לו רעה, והרי אדרבה, בכך יגבה ליבו של יעקב ויבטח בה'. ד. מה השייכות בין מה שהלך כי נכסף לבית אביו לבין השאלה 'למה גנבת את אלהי'.

תשובה: כל דברי לבן כאן אינם מתייחסים כלל לבריחתו של יעקב, אלא כיון שראה לבן בכל השנים שהצאן של יעקב גדל לא בדרך הטבע, הבין שעשה יעקב איזו תחבולה בדבר, אך לא ידע מה היא, ועתה כשברח יעקב חשב שזהו כיון שחשש שיתגלה סודו, ועל כך שאלו 'מה עשית', כלומר איזו תחבולה עשית שמחמתה אתה בורח עתה, והוסיף לומר לו בתמיהה וכי 'הסכלת עשוי', כלומר, וכי תוכל לטעון שכל העושר שעשית היה בסכלות וללא מחשבה, והרי ודאי שהיתה לך איזו תחבולה בדבר. והוסיף לומר לו שה' הזהירונו שלא לעשות לו רעה, וזו ראייה שהיה התנהגותו בתחבולה שאינה ראויה ומחמתה ראוי הוא לעונש, ולכן הוצרך ה' לומר לו שלא יעניש את יעקב. וסיים ואמר לו אף אם תנצל לומר שנכספת לבית אביך, אוכיח לך שאין הדבר כן, שהרי גנבת את אלהי, ובודאי עשית כן כיון שחששת שהם יגלו לי מה התחבולה שעשית ועל ידה גרמת לריבוי צאנך שלא כרגיל, והתעשרת כל כך. (שאלות ח-יא).

❧

